UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Baldi Pervsini Commentariorvm In Pandectas Tomvs ...

Vndecim priores pandectarum libri hîc explicantur

Baldus

Lvgdvni, M.D.LVIII.

Proemium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-95903

Visual Library

¶ Lectura preclariſſima

dñi Bal. de vbaldis de perusio, in Primã partem. ff. veteris vna cũ eiuſdẽ Bal. additiõib⁹ ad. ll. lecturas ſeriatiʒ adiũctis, ꝛ aureis ac perutiliſſimis Trac. ꝺ pactis ꝛ de cõſtitutio quos alie hucuſq̧ impreſſe nõ habẽt, necnõ cũ Additionibus ꝛ apoſtillis dñi Benedicti de vadis, de foro ſempronij. J.U. doc. ac etiã cum Sũmarijs concordantijs Additionibus ꝛ numeris nobilis viri domini Joannis Tierry. ligonenſis, iuris vtriuſq̧ doc.

1 Principia ſine cõgruo ordine tradi nõ poſſunt.
2 Ordo eſt modus entium.
3 Imperator ſcribendo, acquiſitis nominius bſua virtute ꝛ probitate vtitur.
4 Epiſtola debet continere nomen ſcribentis.
5 Doctores dicuntur illuſtres.
6 Duo ſenatores, an faciant ſenatum. ꝛ an habeant autoritatem veteris ſenatus.
7 Mercator quis non dicitur, niſi exerceat artem.
8 Dominus occidens ſeruum merentem, an teneatur vinculo delicti.
9 Papa habet poteſtatem confirmandi ꝛ infirmandi electionem imperatoris.
10 Imperator dicitur princeps vnus maximus ꝛ optimus.
11 Imperator alios regit ꝛ a nemine regitur.
12 Imperator quare dicatur Ceſar.
13 Juſtinianus. quare dicat imperator.
14 Imperator quare dicatur Alemanicus.
15 Imperator quare dicatur Pius.
16 Imperator quare dicatur Triumphator.
17 Imperator quare dicatur Auguſtus.
18 Imperator an minuere poſſit iura imperij.
19 Epiſtola miſſa ſine nomine mittentis ꝛ ſigillata, an valeat.
20 Epiſtola an valeat, ſi nõ continet nomen dignitatis.
21 Doctores ex vi doctoratus an dicantur illuſtres.
22 Doctor an militem debeat precedere.

Quoniaʒ oĩa doctrinaꝝ oĩm fere pñcipia a voce hñr magiſtra: ꝛ ſine † ordine tradi non pñt. Eſt enim ordo principia medijs, ꝛ media ſuis finibus iungẽs ꝛ ſcire qd facias, neſcire quo ordine facias: teſte Ambroſio nõ eſt perfecte cognitionis. Ideo hũ eſt priuſq̃ ad ſciẽtiã pueniatur modũ docẽdi ꝛ ordinẽ preſcribere. quo p ordinẽ intellecte res magis delectẽt animos: mẽtes magis nutriãt: ſenſus magis illuminẽt ꝛ memoriã reddãt clariorẽ. † Ordo eñ eſt mod⁹ entiũ, vñ memorialis cellula ex ordine, vł ex ſpiritu colligato efficacior reddit ꝛ nexu quodã faucte difficile ſoluit. Qð aiaduertẽs Ceſar noſter Juſtinian⁹ p modum epiſtolaris pagine ſcribit qbuſdã legũ pfeſſoribus ſtatuẽs modũ docẽdi ꝛ iura tradẽdi. vñ hec ſupraſcriptio cũ cõſtõne q̃ ſequit principaliter i duas partes diuidit. Nã primo ſalutatio ponit. Scðo ipſa cõſtitutio epiſtola. ſcða ibi. oẽs. Prima ſubdiuidit i tres. Nã primo pmittit imperator ſe ſub noib⁹ imperiali culmini ꝛ ſue glorie cõuenictibus. Scðo ponit noĩa eoꝝ qb⁹ ſcribit cũ dignitatib⁹ ipſorũ. Tertio ponit illos quib⁹ ſalutationẽ mittit. partes patẽt. ¶ Nota primo, qð imperator ſcribẽdo epiſtolã nõ tñ ppriũ
a nomẽ. ſed etiã noĩa dignitatum[a] ſuaꝝ ponit. ¶ † Se
3 cundo nota qð imperator ſcribẽdo vtit noibus ac
4 quiſitis p ſuã pbitatem. ¶ † Tertio nota qð epiſto
b la dʒ cõtinere nomẽ ſcribẽtis[b] ꝛ nomẽ eius cui ſcribi
5 tur. † ¶ Quarto no. qð doctores. dicunt illluſtres. ¶ Circa h mẽbrũ pſentis epiſtole pro literali intellectu eſt primo videdũ, quare imperator ſic appellat. ꝛ gl. dicit qð imperator dr, q̄ imperat ſubditis ꝛ habit⁹ denominatur ab actu. ergo remoto actu remouetur habit⁹, ſepe tñ inuenim⁹ dignitatem in habitu ꝛ nõ exercitio. l. ſi. C. vbi ſe. vel cla. ſic ꝛ tutor dicit, etiã qui non adminiſtrat. l. qð ſi forte. in. §. j. de ſolu. imo ꝛ remotus ab actu tñ ſolo noĩe eſt tutor. vt nota. in. l. ꝛ ſi pluribus. ff. de auto. tuto. Sic eccleſia dicit c ureta, ſi quõdã fuit: lʒ omnis populus eius alio ſe trãſtulerit, vel deceſſerit, eſt eñ cũ ſpe ꝛ a plenitudine reparatiõis. ſec⁹ vero ſi nulla ſpes reparatiõis. Sic ciuitas deſtruit ſi ei⁹ incolat⁹ ppetuo deſeritur nec eſt deinceps ponẽdus eps. ar. l. pater. §. tuſculanus. j. de le. iij. ꝛ ſic per deſtructionẽ facti deuenitur ad deſtructionẽ iuris, q̄ remoto actu ꝛ potentia, remouetur habit⁹ q̄ habitus eſſet fruſtra. Inn. tñ dicit qð hoc nõ eſt vex niſi deſtruat autoritate ſuperioris, vt ipe no. i. c. cũ ex iniũcto. extra de ope. no. nũ. ſʒ Inn. dʒ intelligi. vbi in facto ẽ ſpes reparatiõis. h. d. alibi Jaco. de ra. qð duo ſenatores nõ faciũt ſena
6 tũ nec hñt † authoritatẽ veteris ſenat⁹ q̄ nõ eſt ſpes reintegrationis formalis numeri ꝛ ordinis ſenato
7 rij vt. j. de legi. l. non ambigit. ¶ † Et predicta ſunt in argumẽtũ qð nõ dicat qs mercator niſi exerceat
f artẽ: lʒ ſit in matricula[c] a ſcripturis ẽʒ Jac. bu. niſi ſit ſolit⁹ agere ꝛ aĩm gerẽdi ſuſtineat qð pſumit niſi deſeruiſſe pbet vt inſtitu. de rerũ diuiſione. §. panonũ in q̃ pximã ꝯſuetudinẽ reſpicio nõ remotaʒ. vt. l. item mela. ff. de adimẽ. lega. ꝛ. C. ne de ſtatu. defun. l. ſi mater. ¶ Sed op. cõtra gl. nã ſi iperator dr ab imperãdo ꝛ ſic hoc nomẽ demõſtrat effectũ ſiue officiũ ergo qlibet habẽs ſubditos dicit iperator, vt rector ſcholariũ ꝛ qlibet magiſtrat⁹ imo ꝛ prepoſitus pellipetiorũ vt. l. ſi. C. de iuriſ. om. iudi. qð eſt ridiculuʒ. Eodem modo op. de patre ꝛ dño qui imperãt filio ꝛ ſeruo in rebus licitis ꝛ honeſtis vt. l. iij. C. de heredib⁹ inſtituen. ꝛ cõtumaces corripiunt correctione domeſtica. vt. C. de emen. ſeruorũ. l. vnica. ꝛ. l. vnica.
8 C. emẽda. p prin. ¶ † Adeo vt dñs ſeruũ merentẽ occidẽs nõ teneat vinculo ꝯctus vł delicti. vt. l. q ſeruũ j. de vboꝝ obli. patri etiã filiũ merentẽ occidere licebat. l. in ſuis. j. de liberis ꝛ poſthu. ſed hodie non lʒ. l. diuus. j. ad. l. pompe. de pari. Sol. imperator ab imperando dicit, q̄ alijs imperat ꝛ ſibi a nemine imperatur. vnde a ſuprema poteſtate in qua non recognoſcit ſuperiorẽ dicit Imperator Ceſar. hec eñ eſt maxima apud legiſtas quod imperator romanorum
d in temporalibus ſuperiorem non habet[d]. Sed cano
9 niſte ponunt † papã q̄ ſupra eius verticeʒ qui habet poteſtatem confirmadi ꝛ infirmandi electionem im
e peratoris ꝛ priuandi eum ex notoria ꝛ iuſta cauſa.[e] vt in. c. ad apoſtolice. de re iudi. Superior enim eſſe dignoſcitur qui inſtituendi ꝛ deſtituendi ius hʒ in autentica de defen. ciui. §. interim. Et non eſt negandum quod papa qui habet claues celi ꝛ mundi traditas ſibi ad iuſtitiam eſt maior imperatore ꝛ nomine ꝛ re ſecundũ quid. ſed nõ ſimpliciter. Imperator enim Ceſar de iure in vniuerſa ditione que aſcendẽtem videt ꝛ deſcendentẽ ſolem ꝛ que ex vtroq̧ latere id eſt meridie ꝛ ſeptentrione. vt autem. vt oẽs obe. iudi. pro. §. ꝛ hoc conſiderantes. col. v. ꝛ in omnibus inſulis, que vſq̧ ad oceani receſſus extenduntur, vt in autentica vt eccleſia romana. §. quid ergo. colla. ij. ꝛ in omni terra quam romanorum continet lex. ꝛ catholice ſanctio. in auten. de non alienan. circa ſi. col. ij. dicitur etiam imperator ab imperio prout eſt imperium in altiſſimo ſuo ſitu ꝛ circulo quod eſt ſumma poteſtas nullis circunclnſa limitibus. vt tangitur. j. de iuriſd. om. iud. l. imperium. Et certe ſcias officij poteſtatem ex nomine cognoſci ſicut dicit text.
f ſciat ex ipſo nomine quid prefecto debeatur annone. C. de offi. prefec. vrb. ¶ Et no. quod imperator dicitur princeps vn⁹. de origine iuris. el. ij. §. nouiſſime.
10 † Item princeps maximus. de leg. ij. l. ſi vnũ ex fami
b lia. §. ſi omiſſa. Itẽ princeps optim⁹[f] nomine. ꝛ ita dʒ eſſe re q̄ rebus ꝛ factis de quibus loquimur cognatos oportet eſſe ſermões. C. de officio prefect. vrb. l. j. in fine. magiſtratus vero dicitur princeps cum reſtrictione. de excu. tut. l. ſpadonem. §. ſi ciuitatis. Sic dicitur princeps agentium id eſt primus, vel maximus agentium. C. de prin. agen. in re. l. j. lib. xij. Iteʒ princeps id eſt primum caput familie. j. de ver. ſigni. l. pronuntiatio. ꝛ. l. familie. Itẽ princeps principalis ꝛ maior delicti. j. de ſeruo. cor. l. in hoc iudicio. Item autor hereſis dicitur princeps in autentica. de inter

a ¶ Nomina dignitatum. De laude, dignitate ꝛ ptãte imperatorũ, vide bona ꝛ breuia dicta. in. c. per venerabileʒ in addi. do. And. barba. qui fil. ſint legi.

b ¶ Scribẽtis. de quo dic vt per Feli. referendo eundeʒ Bal. hic. in. c. ij. de fi. inſtru. poſt princ. ver. que omnia vbi plene not.

c ¶ In matricula. tu vero vide Feli. in ca. clerici. in prin. in ver. vlt. pro nunc. de iudi.

d ¶ Non hʒ. ad de Feli. in. c. nouit ille. de iud. ver. in gl. ij. circa me. verſ. vbi referẽdo Bal. hic dt ad materiaʒ vltra eũ eſſet videnduʒ plenius q̃ alibi archiepi. florẽ. in ſua ſumma in ſcða parte. iij. partis princi. ſub ru. de ſtatu. ſummorum pontificium. Et adde hoc que ibi dixi in apoſtil.

e ¶ Juſta cauſa. Quibus auteʒ de cauſis priuare poſſit vide hoſti. in ca. nihil. de iud. ꝛ. ca. alius. xv. q. vj. ꝛ glo. in ca. ſi papa. xl. di. ꝛ de eius exceſſibus vide par. de pu. in tract. ſyndicatus in c. j. ꝛ adð q̄ imperator eligitur a principibus alemanie, vt refert doct. philip. cor. in conſi. ſuo primo inci. in preſenti. litera, a, in. iij. parte et eius electionarij. vt refert idẽ bal. in mar. in verſic. annus, ſunt ſeptem, videlicet tres eccleſiaſtici et quatuor laici. Eccleſiaſtici, ſunt, Archieps colonienſis q eſt cãcellari⁹ toti⁹ italie, ꝛ q iperatorẽ electo põt dare adminiſtrationẽ toti⁹ imperij. archieps treuerẽſis, q ẽ cãcellari⁹ gallie, archieps maguntinẽſis q eſt cãcellari⁹ germanie. Laici electores ſũt Palatin⁹ comes rheni. Dux ſaxonie, Marchio brãdeburgẽſis, q eſt prepoſitus camere imperatoris. Dux. ſabaudie q eſt portitor enſis imperatoris, q tamen non interuenit electiõi niſi alijs diſcordãtib⁹. ꝛ adde q̄ pdicti fuerunt deputati. vt refert ibi Bald. anno dñi. M. iiij. c. de qua ẽt vide p gl. in. d. c. aplice. alleg. hic per Bald. ð quo við cardi. in clemen. j. in prin. de iure iu. vbi dicit q̄ eis negligentibus eligere intra tempus a papa prefigendum. papa eligit, p ca. vene. de ele. ꝛ per gl. in. d. c. apoſtolice. vide tamẽ vlti. ẽ. dicta. d. bar. ſozi. i cõſi. cclxxv. inci. in cauſa fratris and. ṽ. preterea etiam. in. ij. parte, vbi dicit q̄ imperator eſt dñs mũdi, nec eius dignitas per papam ſupprimi poteſt.

f ¶ Princeps optimus. Dicitur etiã princeps religioſiſſimus ꝛ prouidẽtiſſimus, vt ea. l. ſi vnuʒ ex familia. §. fina. Item dicitur imperator nobiliſſimus et ſanctiſſimus, vt in. l. queris. j. de nata. reſt.

a ¶ Non appellatur. adde eundẽ Bald. in. l. ij. ſ. de offi. pfec. vr. vbi dt qd oĩa regna ſunt ſub Ceſare, excepto regno Francorũ. ꝛ ibidem in fi. vide etiã ꝙ a regib⁹ nõ appellaẽ ẽt ſi ſint ſubditi romano ĩperio. Et ad hoc de app. vide opportune phi. in rub, de ap. idem dicit idẽ Bal. in. l. exemplo. ad fi. C. de ꝓb. ꝙ rex in ſuo regno eſt imperator. in aut. hoc ampli⁹. C. de fideicom. dicit ꝙ rex eſt lex aĩata in regno ſuo ꝛ põt pluſquam lex cõis vel cõſuetudo. vñ Old. ĩ ꝯſ. liij. ĩcip. qd talis eſt ad fi. dicit ꝙ a sñia regis non appellaẽ, ꝙ error ſu⁹ non poteſt emẽdari qꝛ ſuperiorẽ nõ habet.

b ¶ In partu obijt. hoc qd hic dr de iulio ceſare ꝙ sect⁹ fuerit ex vtero mr̃is ſue mortue non videẽ verũ eſſe. Naꝫ ſcribiẽ in ꝯmẽtarijs iulij ceſaris cap. ij. qd cũ vellet ceſar petere pontificatũ maximũ rome dixit matri ſe deoſculãti, domũ ĩquit niſi põtifex nõ reuertar. igiẽ mater ei⁹ mortua ĩ partu nõ erat et ſic nec ipſe ex ventre eius ſectus.

c ¶ Sunt. Vñ nõ ceſar iſte fuit primus ꝛ octauian⁹ auguſt⁹ ſcõs, a quibus oẽs poſteri imperatores ab eis denominati fuerunt, vt refert do. Pe. phi. cor. in cõſ. j. incip. in pñti litera. ĩ. iij. pte, lꝫ gl. hic dicat ꝙ eſt diuinare, d iſto octauiano, tñ nõ refert ꝛ de iſto octauiano loquiẽ illud euãgelicũ exiuit edictũ a ceſare auguſto, vt deſcriberet vniuerſus orbis. Et adde ꝙ notiſſimũ, ẽ ceſarẽ nunquã coronam aſſumpſiſſe ex q̃ cõcluditur ꝙ ante coronam princeps romanorum oĩmodam habebat iuriſdi-

colle. heretic. coll. ix. Et princeps diciẽ reſpectu cui⁹
alij ſunt participes ꝛ ipſe dicit totũ cõtinens auto-
ritate, ptãte, ordinatiõe ꝛ mãdato. ꝛ dr pnceps quaſi
primũ locũ tenens. de elec. c. cupientes. ¶ Itẽ not.
qd ĩperator ceſar dt rex qꝛ alios regit ꝛ a nemine re-
11 gitur. C. de le. l. fi. † Conſilio tñ prudentiuꝫ ſe regit ꝛ
gubernat. C. de le. humanũ. Itẽ no. ꝙ hoc eſt cõe ius
a oĩm regũ ꝙ a regie maieſtatis sñia nõ appellaẽ [a] ni-
mirũ qꝛ eius diffinitiua sñia in regno ſuo ꝓ lege ha-
betur: ꝛ ſic nemo poſſet in meli⁹ cũ mutare. Itẽ in re
gno ſuo ipſe hꝫ ſupremã iuriſditionẽ. ſ. de ori. iuris.
l. ij. §. in initio. ꝛ. §. exactis. cũ manu oĩa gubernet. ſ. d
orig. iuris. l. ij. in pn. ꝛ hñ placitum nulli legi ſubia-
ceat. ſ. de lega. iij. l. fideicõmiſſa. §. q̃q̃, etiam ſi vnus
rex teneat ĩ feudũ regnũ ſuũ ab alio rege. nã eo ipſo
ꝙ intitulaẽ rex hꝫ ſupremã ptãtem in ſubditos nec
eñ minor eſt rex pfecto ptorio a cuius sñia nõ appel
laẽ. ſ. de officio pfec. pretorio. l. j. lꝫ eñ ius vniuerſita
tis vtiliter poſſideat. tñ in iurib⁹ ſingulorũ hꝫ pleni
tudinẽ poteſtatis ꝛ directe poſſidet iuriſditioneꝫ in
ſingulis genere ꝛ nomine ſuo ſimplici eaꝫ exercet et
commodũ iuriſdictionis acquirit pleno dominio, li
cet habeat vtilem terminum reſpectu vniuerſitatis
12 regni. ſic. ſ. de bo. poſſeſ. here. pe. l. ij. in glo. fi. ¶ † Se
cundo quero quare diciẽ ceſar. Ratio ceſar fuit pro
prium nomem Julij ceſaris qd ſibi impoſitũ fuit: qꝛ
b mater in partu obijt [b] ꝛ ipſe ſecto vtero lucem vidit
nempe non vidit matrẽ, vt nõ videret ſupiorẽ ſe quẽ
natura in hoc genuerat vt ſup oĩa ceſar eſſet. Ab in-
de tñ inſigni noĩe oẽs ro. imperatores poſt coronatio
c nẽ ceſares dicti ſunt [c]. alij dicũt ab octauiano ceſare
qd nõ eſt veruꝫ. Sed ab eo dicti ſunt auguſti, qꝛ ipſe
prius dictus eſt auguſtus. facit quod no. ſ. de adul.
13 l. j. in aũt. vt ppo. not. impera. poſt prin. ¶ † Ter-
tio queritur quare dicitur iuſtinian⁹. reſpondeo dici
tur a patre, qꝛ iuſtini filius. inſti. de dona. §. ẽ ꝛ aliud
ſed hoc nõ videtur verum cum fuerit filius conſtãti
ni. vt. xvj. di. habeo liberum. Sed dic qñ iuſtin⁹ fuit
pater naturali procreatione immediata. Sed conſtã
tin⁹ mediata ꝛ remota de here. inſti. l. lucius. Vel dic
ꝙ conſtãtinus nõ natura ſed felicitate fuit pater ꝙ
non placet qꝛ pater ꝛ filius ſunt naturalia noĩa. ſ. de
d ca. di. l. tutel. Papa tñ ſubditos vocat filios [d]. Dic
ergo ex diuerſitate patrũ duos fuiſſe iuſtinianos ſꝫ
Dd oſ. aut cõſtãtinũ fuiſſe binominẽ qd nõ preſumiẽ
cum impoſitio noĩs ſit facti. ꝛ ideo diuerſitas noĩm
preſumpta inducit diuerſitatem corporum. identi-
tas aũt noĩs in pluribus perſonis ꝯfundit ĩtellectũ
qꝛ non ſignificat ꝑ moduꝫ determinate apprehẽſio
nis. ff. de teſtamẽtur. tu. l. duo. ꝛ no. ſ. de iud. l. cũ quẽ.
cũ ſi. alij dicũt qd diciẽ iuſtinian, ex primaria impo-
ſitione ꝛ ſic iperator in ſua coronatione nõ mutat no
e mẽ propriũ. Sec⁹ in apoſtolico [e] vt not. in procmio
vj. libri ſuper vbo boniſaci⁹. ꝛ ĩ procmio clementina
rũ dic ergo qd noĩe proprio qꝛ ẽ facti ratio iuris red
di nõ põt, qꝛ eſt nomen determinatũ nõ autem effe-
ctus rei vel alicui⁹ officij deſignatiuũ. facit ꝙ no. in
l. fi. ſ. ad munic. Et hoc verũ in noĩe indiuiduo. Sed
noĩa ſpecierũ loquẽdo de ſpecie dialectica ſignificãt
eſſe verum ꝛ per ipſa daẽ diffinitio ꝛ ſi deſinit nomẽ
deſinit, res, ꝛ ſi incipit nomen incipit res ꝛ ideo ſunt
immutabilia. ff. de leg. j. l. ſi qs ĩ fundi vocabulo. Ge-
neralia eñ noĩa ſunt nobis ſicut pma principia, ꝛ ſi
cut elementa. nemo enim vocabit aquã vel hoĩeꝫ bo
uẽ. vñ noĩa que nõ ſignificãt ſicut teneñ ſignificare
non ſunt noĩa ꝓpria. ſꝫ ſunt ſicut dicũt chymera que
nihil eſt ſꝫ indiuidua nõ cõſtãt ex nomine ſꝫ ex pro-
prio eſſe in materia vñ in ceteris corpib⁹ vox nõ cu
raẽ ſꝫ ſenſus. ſꝫ ĩ vocib⁹ abſtractis nõ eſt ſenſus niſi
ꝑ vocẽ. Et id vox q̃ non ſignificat ꝓpriũ ſubiectũ vi-
tiat actũ vt. d. l. iiij. de le. j. ꝛ de ſup. leg. l. labeo. Quar
to queritur quare dicaẽ flauius. rñdeo. qꝛ ſic erat, ſic
14 ꝛ federic⁹ vocabaẽ barba roſſa. ¶ † Quinto q̃ritur
q̃re dicaẽ alemanic⁹. rñdeo, ab euẽtu. ĩ aut. d hr̃ ꝛ fal.

in prin. Et not. qd noĩa gentium vel patrie lꝫ ꝓprie
dicanẽ de pr̃ia vel ꝓuincia naturali. vt. ff. de ex. tu.
l. ſed ꝛ reprobari. in gl. ſup verbo cõmanens. tñ qñq꜃
dicunẽ de actuali vt hic vel nõ redduñ illa noĩa ap
pellatiua pſone ſimpliciter, ſed rõne officij. vñ impe-
rator alemanicus. id eſt alemanie. idẽ in ſimilib⁹ noĩ
bus ſed hodie imperator dr alemanicus, ꝓprie. quia
imperiũ trãſlatũ eſt ad ipſos: ꝛ ideo fons nobilitatis
15 pollet in germanis. ¶ † Sexto q̃ritur quare dicatur
pi⁹ rñdeo a pio antonino in aut. vt liber. dece. §. ſan
cimus. vel a pietate animi. C. de nup. l. imperialis.
¶ Septimo q̃ro vñ dr felix. rñdeo a vtute qꝛ ſine vir
tute non eſt felicitas. vt hr̃ pr̃io ethicorũ. ¶ Octauo
16 q̃ro q̃re dicaẽ triumphator † rñdeo: qꝛ habuit trium
phos: ſed eccleſia hui⁹ mũdi nõ appellat ſe triũphã-
17 tẽ ſꝫ militãtẽ. vt ĩ. c. fundamẽta. d elec. li. vj. ¶ † No-
no q̃ro quare dicaẽ auguſt⁹. rñdeo ab effectu. item a
noĩe deriuatiuo, habuit nãq꜃ augẽdi ĩperij volũtatẽ
itẽ poſt, cũ opere ſubſecuto in aut. de here. ꝛ fal. ĩ pn. d
itẽ habuit noĩs originẽ ab octauiano nepote ceſaris
18 qui primus vocat⁹ eſt auguſt⁹. ¶ † Sꝫ opp. ꝙ impa-
tor aliqñ minuit iura impij donãdo eccl'ie. vt. C. d na
tura. li. l. diui. ergo illa donatio proceſſit de facto, ſed
f nõ de iure qꝛ non valuit [f] in pIudiciũ ſucceſſorũ. vt. C.
de le. l. digna vox. ꝛ ſi nõ põt ĩponere ſucceſſori legem
legis. ergo nec legẽ ꝯtus, nã oĩs autoritas ꝯct⁹ pen
det ex lege. vt. ſ. de pact. legitima. ita no. gl. in auten.
qũo opꝫ epos. in pn. nec põt minuere iura ĩperij ꝛ ꝑ
tẽ a ſe abdicare ꝛ partẽ retinere qꝛ ĩperiũ eſt indiuiſi
bile. ꝛ ĩdiuiſibile ens trahit ad ſe non ens. l. ſi is qui
duos. de li. le. de ſta. ho. l. ĩperator. la. ij. itẽ corrũpereẽ
forma mutata q̃ eſt ꝙ ꝑ vnũ regaẽ. l. ij. §. nouiſſime. d
orig. iuris. ꝛ qꝛ parti rõne alij impatores poſſent do
nare nũc vnã ciuitatẽ nũc aliã. ꝛ ſic imperiũ annulla
reẽ. ſimili rõne vtiẽ tex. ſ. de vſufr. l. arborib⁹. in prin.
iſta rõ viſa eſt ĩſolubilis gl. qꝛ ĩperiũ nõ mutaẽ de le e
gat. ij. ꝙ pncipi. ꝛ ſic reſpu. nõ moriẽ, nec hꝫ heredẽ. vt
no. in ſimili ſi qs ius di. nõ ob. l. j. §. fi. Porro corru-
pta forma pticulari forma vniuerſalis remanet. de
vſufr. l. quoties. §. fi. ergo ſedes nõ moriẽ. Itẽ illa do
natio fuit facta ſine cauſe cognitiõe, nã nõ impij vti f
litate vł neceſſitate: ſꝫ pncipali quadã charitate er-
go nõ durat ĩ tp̃s ſucceſſoris ar. ſ. de penis. l. fi. lꝫ eñ
cõſtãtin⁹ fuerit a lepra liberat⁹, tñ dignitas q̃ nõ mo
riẽ nec patiẽ nõ fuit liberata. Itẽ pſonalis cã nõ dꝫ
parere realẽ effectũ ꝛ cã finita nõ ꝑducit effectũ infi-
nitũ. Itẽ cã tpalis effectũ coarctat ad tp̃s. ſ. de pig.
l. lex vectigalis. itẽ diſpõere de ĩperio in tp̃s quo pri
uat⁹ erit nõ põt nec ſibi ſucceſſorẽ deſignare, vł vices
gerẽtẽ ponere poſt mortẽ ſuã nõ põt: qꝛ cã ſcda non
põt eſſe diuturnior q̃ cã pma. ſ. de iuriſ. om. iu. l. eũ q.
§. fi. Et itẽ illa dignitas ſuprema eſt a deo inſtituta.
vñ ꝑ hoĩeꝫ ſupprimi nõ põt. Hinc ẽ ꝙ ĩperiũ ſemp
eſt in aut. qũo opꝫ epi. in fi. ꝛ qñ pceſſor nõ facit offi-
cij ſui debitũ ſucceſſor non teneẽ ratificare ſꝫ ĩpugna
re. lxiij. di. verũ. C. de ſac. ſan. ec. l. iubem⁹. §. econom⁹.
ſꝫ imperator facit ꝯ officij ſui debitũ minẽdo hono-
rẽ ꝓprie maieſtatis. de officio pſidis. l. obſeruandũ.
Itẽ ius cõſtãtini erat ad vitã. ergo ꝛ ei⁹ trãſmiſſio in
aliũ non põt eſſe perpetua de leg. ij. l. peto. §. prediũ.
Itẽ rex nõ põt alienare pp̃lm ſuũ nec dare eis aliuꝫ
regẽ qꝛ pp̃ls eſt liber lꝫ ſit ſub rege. in aut. de here. ꝛ
fal. §. j. ꝛ maxime po. ro. Sꝫ liberorũ nulla eſt aliena
tio qꝛ nõ ſunt in cõmercio. vt in. §. ſacra. inſt. de re. di.
quinimo nec vaſalli videnẽ alienãdi. in. d. §. j. auẽ. vt di
riorẽ experianẽ ſeruitutẽ. vt. ĩ. l. inuit⁹. ſ. de fideic. li.
niſi ſint adeo vaſalli ꝙ q̃ſi ſint ſerui. ſicut ſunt aſcri-
ptitij. vt. l. ſi qs inqlinos de leg. j. ¶ Itẽ quos deus
ſeparat homo nõ ꝯiũgit vt aqlã ꝛ leonẽ. ꝛ ſic ĩperiuꝫ
ꝛ ſacerdotiũ qꝛ ex duob⁹ differentib⁹ ſpẽ nõ ſit vnũ
nu. C. q. nume. tutel. l. j. ¶ In ꝯriũ qd donatio value
rit facit. qꝛ fuit factã a ꝯſtãtino cũ ſenatu ꝛ toto pp̃lo
valeat ergo ex noua lege regia q̃ de iperio lata eſt qꝛ
nõ ꝓceſſit a minori potẽtia cauſe q̃ pma lege regia.
ſed ab

tionez, quãq̃ l. abſtulerit nõ inuenitur, nec ꝑ quẽpiã allegaẽ, nec xp̃s q dicitur approbaſſe imperiũ, ꝑ illa verba, que ſunt ceſaris, reddite ceſari. coronauit tiberium tunc tertiũ imperatorem, ſed ſibi conceſſit imperium ſub noĩe ceſaris, qui nunquã fuit coronatus. vñ nõ põderatur corona, ſed aſſumptio in imperiũ qd no. qꝛ facit ad illã. q. an imperator nondum coronatus dicatur ĩperator, ꝛ iuriſdictionẽ habeat. pro qua q. vide. d. Pe. philip. loco ſupra allegato ꝯ ſalyc. referẽdo cõem opinio. ꝛ pau. de caſtr. in conſil. cv. ꝛ Old. ꝯſ. clxxx. ꝛ in ꝯſ. cxc. et d. Pe. phi. cor. in ꝯſil. clxxvij. incipiem. egregie per totum in. j. parte.

d ¶ Filias. Et hoc ꝓpter dilectionẽ, vt dt abba. in ꝓe. decret, in v. gregori⁹. ver. iteꝫ collige. Et idẽ dic ſi papa ſcribat vniuerſitati appellatoẽs filios, nec vitiatur reſcriptũ, lꝫ aliqui ſint epiſcopi, vt ibidẽ paulo poſt dicit do. Abb.

e ¶ Apoſtolico. adde. d. abba. ĩ proe. decre. in verſ. gregori⁹. verſi. cõclude.

f ¶ Non valuit. vide Fel. in. c. ſolite. ad fi. de of. deleg. vbi inuehit cõtra meſeros legiſtas, qui laborant in diſputãdo, an valuerit id ꝙ nunq̃ fuit, vbi adq validitateꝫ dicte donatiõis adducit nonnullas remiſſiões quas ibi vide, ꝛ qd per ſucceſſores reuocari nõ poſſit.

ſed ab eadem vi ac poteſtate vel maiori.de officio p̄to.l.barbariꝰ.in fin.
⁊ ar.ĵ.qui.mo.pig.vel hypo.ſol.l.ſicut.§.vẽditionis.ſic valet autoritate
populi qđ p ſe nõ valeret ⁊ qꝛ populꝰ nũꝗ̄ moriť.ĵ.de iudi.l.ꝓponeba-
tur.iđ nõ curať mors cõſtãtini.ita probať in ſimili.ĵ.ꝙ quiſqꝫ iur.l.j.§.j.
⁊ iđ vrbs romana ẽ eccleſie nõ ceſaris.vt no.in.l.j.§.cũ vrbẽ.ĵ.de of.p̄fe.
vr.Et lʒ imperatores innouẽt iſtã donationẽ hoc nõ ſit ad diminuẽdũ:
ſʒ ad ꝓbãdũ eandẽ donationẽ,⁊ iđ abundãs cautela ius ꝯtractus non
minuit.C.de ſta.l.teſtĩ.ꝑ ipm ergo ſenatũ ⁊ populũ donatio facta ꝑpe
tuo valuit,qꝛ fuit facta ſuperiori.i.pape populus ⁊ imperator non pñt
ipſaʒ donationẽ reuocare qꝛ inferior nõ pōt tollere ius ſupioris.ſm ri
ca.ma.¶Tertij dicũt qđ donatio tenuerit ꝗ̄tũ ad cõmodũ ⁊ ꝓuentꝰ
iuriſditiõis ſed ꝗ̄tũ ad ti.⁊ honorẽ nõ eſt derogatũ imperatori.⁊ ſic ma
gis curať de honore ꝗ̄ de cõmodo.ff.ſi quis omiſ.cã te.l.Julianꝰ.C.de
bo.liber.l.libertoꝝ.⁊ hoc tʒ Ja.đ raue.¶Quarti dicũt ꝙ tenuit vt cõ
ceſſio nõ vt expropriatio ⁊ abdicatio directe iuriſditiõis.hoc tenuit olĩ
Jac bu.¶Quinti dicũt ꝙ tenuit qꝛ fuit facta in manu ſuperioris vñ
potius fuit re[illegible]atio ꝗ̄ collatio.vij.q.i.ꝗ̄ periculoſum.⁊ hoc tenent
cañ.lxiij.diſt.ca.ego.Ludouicus.dicentes ꝙ apoſtolicꝰ habet de pri-
mitiua origine gladiũ tꝑalẽ naturaliter:ſʒ imperator ciuiliter.i.ꝑ rimꝰ
nã ſecundꝰ officio.vñ videmus qđ populo viduato ꝑ mortẽ imperato-
ris papa etiã in tꝑalibus habet plenitudinẽ poteſtatis.vt in.c.paſto-
ralis.de re iud.in cle.¶Sexti dicũt qđ eccleſia ẽ munita p̄ſcri.Sʒ ꝯtra
videť qꝛ dignitas nõ cõualeſcit in inuaſore.vt not.ij.q.j.in primis.Sʒ
reſpõdeo ꝙ qꝛ diu poſſedit cũ titulo credẽdũ eſt cũ bona fide qꝛ ceſſan
te autore de noxa,l.generaliter.⁊ qꝛ licet error iuris nõ proſit preſcibẽ-
tibus,tamẽ vbi de iure probabiliter dubitať preſcriptio prodeſt cũ ha-
beatur pro veritate.ar.not.Jn.l.j.C.de ſer.⁊ aqua.in.c.cura.de iure pa.
per Jnno.⁊ qꝛ vtile qđ queriť per p̄ſcriptionẽ cõtrariať directo ſequiť
qꝛ preſcriptio pape eneruat ꝑpetuo ius imperatoris.Jtẽ qꝛ ſʒ canoni-
ſtas queriť ex preſcriptiõe dictũ ius ex quo preſcriptio eſt iuſtificata ⁊
lʒ inferior nõ poſſit preſcribere regalia ꝯ̄ ſuperiorẽ.vt.l.cõpetit.de pre-
ſcrip.xxx.an.tamẽ papa pōt preſcribe regalia cõtra imperatorẽ ⁊ ſubdi
tos quia eſt capax ſupreme poteſtatis ſicut vnus rex pōt preſcribere ꝯ̄
aliũ regalia regis de poſtu.prela.bone.ꝑ Jnn.⁊ quicqđ ſit inferior non
pōt opponere qđ nõ teneat preſcriptio meri imꝑij.vt.l.viros.C.de di-
uer.offi.libr.xij.qđ ergo dicemus nã videmꝰ ꝙ imperator in nõnullis
terris ponit vicarios licet ſint de illa donatione reſpõdeo quatenus ec
cleſia vniuerſalis nõ eſt vſa illa donatione,ſʒ alijs videtur ab ea forſi-
tã receſſiſſe.ar.ĵ.de vſuris.l.q ſemiſſes.vbi dicitur quod quando ex di-
uerſis contractibus quos hʒ diuerſa iura ſe inuicẽ excedentia illi iuri
ſtandũ eſt quo qs vtitur ⁊ ad hoc ĵ.de acqui.poſſ.l.ſi qs ante.⁊.ĵ.lo.l.cũ
in plures.§.lege.de fideiuſſo.l.ſtipulatus eſt opus.Jtem ſi eccleſia ro-
mana vellet illã donationẽ remittere imperatori poſſet, nec diceretur
cõditio eccleſie fieri deterior.qꝛ ad ſuã naturã reuerteret.vt.l.ſi vnus.§.
pactꝰ verſ.ꝙ ſi in ſpecie.ĵ.de pac.Gul.de cu.preciſe tenet donationẽ te-
nuiſſe irreuocabiliter.ergo ſi hodie plus donaretur ſimiliter valeret.
imo qdã dicũt ꝙ ſtatim queriť eccleſie dominiuʒ ⁊ poſſeſſio.c.ij.de con
ſue.cõtra quos videť gloſſa.C.de ſacroſan.eccleſi.l.fi.ff.pro ſo.l.cũ duo
bus.§.idem reſpondet.nã poſſeſſio ſine actu queri non pōt.de acquir.
poſ.l.predia.hʒ enim obijcere.Jſta poſſeſſio.ſ.ſubditos gerẽtes ſe ꝓ li-
beris.Porro ſi nõ haberet contrariũ in iſtis incorporaliſſimis ſtatim
acquireretur ius ⁊ quaſi poſſeſſio.de conceſ.p̄bẽ.cũ noſtris per Jnno.
dicit ergo Guli.ipſam donationem eſſe firmataʒ natura iuſtitie ⁊ mu-
nitã iure ciuili.⁊ hoc eſt ex parte perſonarũ qꝛ nõ videť facta in extra-
neam.C.de fideicõ.l.voluntas.quia frater tenetur dotarẽ ſororeʒ.C.de
admi.tu.l.nõ omni.que ratio parũ valet qꝛ cauſa dotandi eſt cõiugiuʒ
hic autem nullum eſt coniugium.ar.de ac.⁊ obli.l.obligationum.§.j.
Jtem eccleſia eſt mater imperij.x.di.certum.non ſoror.vnde papa ſcri-
bit imperatori ſub nomine filij.Sʒ filiꝰ tñ nõ teneť doctare matrẽ text.
eſt vnicus.ĵ.de admi.tu.l.tutor ſm dignitatẽ.§.fi.no.C.de inof.do.l.j.ꝑ
ipſum Guli.vñ voces ſue ſunt magis ſuadẽtes ꝗ̄ cõcludẽtes.Quicqđ
ſit ex quo imperator nõ reuocat valeat ſaltẽ ex.l.auguſti.ĵ.de manu.l.
apud.§.j.⁊ nõ poteſt negari quin donatio teneat ſaltẽ quo ad iuriſdi-
tionẽ.vt no.C.de leg.l.humanũ in.j.glo.⁊.l.ij.eo.ti.in.ij.gl.ſubditi ergo
habẽt parere donatario niſi quatenus ſeue ⁊ tyrãnice vtereť iuriſditio
ne.vt.ĵ.de iuſti.⁊ iure.l.vt vim ⁊ de origine iuris.l.ij.§.exactis.⁊ qđ no.
de cap.l.hoſtes.ꝑ Bar.nã ſi dñs nõ impẽdit ſubditis officij debitũ ſub
diti nõ teneť ei ad ſeruitutẽ.ĵ.de cõſti.prin.l.j.in v̂bo,ei ⁊ in eũ.⁊ no.de
his qui ſunt ſui vel alie.iur.ij.§.dñorum.ſ.quandiu nõ ſeruať qđ debe-
19 tur.¶†Decimo quero an valeat epiſtola miſſa ſine nomine mittentis,
a habens tñ ſigillũ ipſius.⁊ videtur ꝙ nõ [a].l.ad teſtium.§.ſi quis ex teſti.
ĵ.de teſta.niſi per errorẽ omiſſum eſſet de quo tamẽ errore cõſtet.de reg.
iur.l.ſi librarius.Sʒ ſi eſſet nomẽ ſcribentis,lʒ nõ eſſet ſubſcriptio vale-
ret epiſtola.C.de teſta.cũ antiquitas ĩ fi.⁊ fuit q̄ſtio iſta de facto ſʒ Cy.
¶Quid ſi epiſtola habet nomen ꝓprium ſed non ſolita cognomina.
dic ſicut factũ arduum talis mutatio infringit ſolitũ ſtylũ ſcribẽtis qꝛ
talis litera non cenſetur auť.C.de diuer.reſcr.l.ſacri affatus.¶Duo-
decimo quero qđ ſi ſcribens mutauit ſibi nomen.dic quod talis litera
20 nõ valet.C.de heredi.inſti.l.fi.¶†Decimo tertio queritur an valeat
epiſtola ſi nõ cõtinet nomẽ dignitatis eiꝰ cui mittiť:rñdeo qđ ſic,tanꝗ̄
directa pſone nõ tanꝗ̄ directa dignitati.ar.de offi.
dele.qm̃ abbas.Scribit nãqꝫ interdũ dignitas di-
gnitati interdũ dignitas perſone,interdũ pſona di-
gnitati.interdũ pſona pſone.vt no.ĵ.de in.om.indi.
21 l.⁊ qꝛ.¶†Decimoquarto q̄riť nũqđ doctores ex vi
doctoratus ſint illuſtres dicendũ eſt ꝙ nõ ſunt illu-
ſtres ſimpliciter q̄ ad verã dignitatẽ,ſʒ propter ma-
gnã ſcientiã appellanť illuſtres doctores.vnde Jac.
de ra.appellabať doctor illuſtris, nec immerito, qꝛ
22 ꝓpter ſuã ſapientiam multos illuſtrauit.¶†Poteſt
etiã q̄ri quis debet p̄cedere ⁊ magis honorari an do
ctor,an miles ſi ſit ſciẽtia p̄dotatus vt hic.nam ma-
b gis ẽ honorãdꝰ [b] q ſua virtute pollet.de capti.ſi qs ĩ
bello.Doctorelli autem ſunt poſtponẽdi, qꝛ parum
meruerunt vñ hono.ſemꝑ faciũt egregios doctores
p̄cedere quoſcunqꝫ milites ꝓpter v̄tutẽ ergo valde
diſciplinati merito ſunt honoribus attollendi.vt.ff.
de excu.tut.ſʒ ⁊ reprobari.§.ampliꝰ.v̂.valde tamen.

Additio Baldi.

¶Jmperator Juſtinianus Ceſar flauius alemani-
cus Goticus.

1 ☞ Epiſtola ſine noĩe ſcribentis an dicatur tenere.
2 Ep̄la officialis,an teneat,ſi nõ exp̄miť nomẽ officij.

Nomen ⁊ cognomi na ſcribentis ꝯuenientia maieſtati ⁊ eo-
rũ qbus epiſtolaris dirigiť pagina.⁊ ſalu
tatione cõtinet hec ſubſcriptio rubricalis. Conſide-
rande ſunt hic quatuor cauſe.¶Primo cauſa effi-
ciens.i.differentie circa principium effectiuũ,qđ eſt
triplex vniuerſale.ſ.deus cui omne qđ eſt dignum
c laude debet attribui.[c] vt not.in autẽ.de here.⁊ fal.in
d princ.¶Jtẽ qꝛ imperiuʒ eſt a deo[d].vt in in aut.qũo
opʒ epi.in p̃n.¶Cõmune ꝙ ẽ iperator.vt.l.j.§.oĩa.
de veteri iure enucle.⁊ ꝓpriũ ⁊ hoc ẽ in eo q inuenit
⁊ in artifice.¶Vel dic.Aut queriť ꝙ ſic principium
artis legitime in ſui origine ⁊ inuentiõe ⁊ ꝓcedit ꝙ
dixi.Aut qđ ſit p̃ncipiũ effectiuũ in ſua ſituatione
⁊ collocatione ſub iſto volumine.⁊ alijs ⁊ eſt prin-
ceps mediantibꝰ qbuſdam prudẽtibus quibus hoc
cõmiſit.Deũ nõ excludo qm̃ ipſe ẽ prima cauſa ⁊ eſt
e p̃mũ p̃ncipiũ[e].ſed loquor de de cauſis ⁊ principijs ſe
cũdis.¶Scđo cã materialis q̄ pōt ſumi dupliciter.
¶Uno modo ꝓut materia eſt ſubiectũ forme entis
in actu.¶Alio modo ꝓut materia eſt futurũ ſubie
ctum forme entis in potentia,ſi loquimur p̃mo mo-
do imaginor ꝙ ius ꝯſtitutũ ſit materia, ius conſti-
tuẽs ſit forma.nã ꝯſtitutũ recipit formã a cõſtituen
te ſicut ferrũ recipit formam acuitatis ſeu gladieta-
tis a fabricãte.Jura ergo litigatorũ erũt materia hu
ius artis ⁊ ꝑ ꝯñs huius libri inquantum hic liber
ſubijciť arti.Lex ergo legis eſt forma,ſʒ ius partis
ẽ materia q̄ ſupponiť huic forme.¶Eſt quedã alia
materia q̄ p̄t dici materia materie.ſ.fctã ex qbꝰ ius
oriť.vt.ĵ.l.ſi ex plagis.§.ĩ cliuo ad.l.aq.a qua tandeʒ
ius partis recipit formam ſpecificã.Uñ eſt quaſi or
do iſte ꝙ ex facto oriť ius partis.vt in.§.ea obliga-
tio ex rudi iure partis.vt in.§.ea ob.legis.Et ſic lex
ꝯuẽtiõis ⁊ lex negotiorũ ẽ materia eiꝰ q̄ đr lex legis
ſicut ex obligatione oriť ratio q̄dã ꝓpť ꝗ̄ rõnẽ intro
ducte ſunt actiões.diceť.in.l.ex hoc iure.¶Si loqui
mur ſcđo modo imaginor ꝙ materia eſt quoddã ius
hoĩs ꝙ ſit in potẽtia ad ius legis.⁊ illđ ius nõ ẽ ius
formatũ adhuc ſʒ formãdũ.ſicut enĩ materia ẽ in po
tẽtia ad formã.l.q̄ſitũ.§.illđ.de le.iij.ſic hoc ius non
pōt nũc ĩtelligi ſpecifice,ſʒ ſolũ in ꝯfuſo ⁊ nõ ẽ clarũ:
ſʒ eſt aptũ natũ ſuſcipere lumẽ claritatis ꝑ diſpoſi-
tionẽ.l.⁊ dicemꝰ ꝙ forma ſit ſicut lumẽ ⁊ ſuſceptiuũ
luminis iſtiꝰ,ſit ſicut ⁊ materia,⁊ iſtiꝰ materie mate
ria,ſit factũ,ſicut dixi in alio mẽbro ꝑ eaſdẽ.ll.¶Et
ponamꝰ exẽpluʒ ꝙ emergat caſus nõ deciſus ſicut
fuit.C.ad treb.l.pe.de vul.ſub.ex facto in prin.l.j.de
vẽtre inſpi.ĵ.de legi.l.de qbꝰ.materia eſt ipm factũ ⁊
eſt materia ſcđe materie,que ſcđa materia eſt ius in-
certũ ⁊ forma erit ſtatutũ legis ſup illud dubium.vñ
ſtatuiť forma,ad mu.l.cõſtitutionibꝰ.Et hec de ma-
teria artis nr̃e in ſua vniuerſali ꝯſideratiõe.Et hoc
ſm rudes eqtas erat de huiꝰ artis materia.vel dice
mus ꝙ eqtas ĩ potẽtia eſt materia eqtatis in actu ⁊
eius ĩpotẽtia ſit materia iuris in actu.¶Et ꝯſidera

a ¶Qđ non.de
q̄ materia tu
latiſſime.⁊ no.
viđ Feli.in.c.
poſt ceſſioneʒ.
de proba.in v̂.
in gl.j.in fin.⁊
in c.ij.đ fid.in
ſtru.

b ¶Honorãdus
limita vltra
bal.hic ꝙ fal-
lit ẽt in milite
q ad latꝰ p̃nci
pis militat qꝛ
ille preferť do
ctori.ita Ang.
in.l.teſtđ.C.de
milit.teſta.ꝓ
quo eſt lex.in
l.j.C.de prepo.
ab.l.xij.ibi.q̄s
nr̃i lateris de-
cus illuſtrat,
per quẽ đt idẽ
bal.in rub.ĵ.đ
offi.procõ.ꝙ
cardinalis q
eſt in curia di-
citur dignior
illo q eſt extra
curiam,niſi il-
le eẽt legatus
pront ibi dixi
ſm intellectũ.
fel.in.c.clerici.
de iudi.predi-
cta referendo.
Jtẽ fallit in a-
ctibus milita.
qꝛ in illis pre-
cedũt milites.
tex.eſt in.l.j.C.
de offi.vicarij.
adđ ꝙ miles ⁊
doctor preferť
ſimplici docto
ri ⁊ ſimplici mi
liti,vt vr̃ ꝓba
re dictum bal.
in.l.ſʒ milites.
ĵ.de exc.tu.dũ
đt bar.⁊ Co-
mes prefertur
Baroni tm̃,vł
cõmitti tm̃.ad
de fel.in.c.quã
to.đ magi.ad
finẽ.ibi.iij.ꝯſi.

c ¶A deo.vide
feli.ĩ ca.nouit
ille de iu.in v̂.
j.gloſ.ij.circa
me.verſi.

d ¶Principiũ.
adde.d.abb.in
c.j.de ſum.tri.
in ver.iteʒ no.
⁊ circa finẽ.in
verſi.ſecundo
quero.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

mus qđ materia ſit potētia: ⁊ forma ſit actꝰ: ſecundo
de aīa.in prin.Et dicemus ꝙ iſta potentia dicat̄ iu-
ſtitia que eſt iuris materia ergo iuſtitia ē cauſa ma-
terialis huiꝰ artis ī vniuerſali.vt no.i.l.i.ī pn.eo.ius
infectū eſt materia.ius factuʒ eſt forma in materia.
Et de materia poſſumꝰ loqui dupliciter.Uno mo-
do de materia.i.de materiali cōtingētia ⁊ đ tali ſunt
facta hoīʒ ⁊ iura perſonarū.Alio mō de materia.i.đ
ſuſceptiuo forme ⁊ tūc aut loquimur de ſuſceptiuo ī
potētia ⁊ ius formādū eſt materia.Aut de eo qđ iam
ſuſcepit formā ⁊ tūc materia ⁊ forma videt̄ circa idē
eſſe,qꝛ illa ꝓma diſpoſitio q̄ dicebat̄ materia,nūc ñ ē
potētia.ſʒ actꝰ ſʒ cognoſcamꝰ ꝙ ſint duo.qꝛ in prin-
cipio generatiōis materia eſt prior actu qꝛ in corru-
ruptionē eſt corruptibilis forma ſtāte materia.vt.§.
illud ⁊.l.in bello.§.facte.⁊.l.ſi vnꝰ.§.pactꝰ ne peteret.
materia vero huiꝰ cōpilatiōis ſunt leges cōpitale ⁊
ſituate ⁊ ī corpore cōcluſe.Et hoc đ cā materiali.Qđ
aūt loqmur de cā materiali in ſua inuentiōe,aut de
cā materiali in ſua ſituatiōe ⁊ cōpoſitiōe ptʒ ex ꝓdi-
ctis.¶Tertio eſt cā formalis.i.formale ꝑncipiū effe
ctiuū ⁊ cōpletiuū pōt cōſiderari dupliciter. vno mō
ꝓ forma ī materia ⁊ dictū eſt ꝙ leges ⁊ſtatuta ſunt q̄
dā forme,⁊ iure formata ptiū ſunt etiā quedā forme.
ſue.ſ.materie nō cuiuſlibet huiꝰ artis.ſ.partis.Alio
mō ꝓ forma.i.ꝓ quodā ordine formato ſicut in ſimi
li dicemꝰ qđ in ſtipulatiōe ordo eſt forma.vt.§.ſi ac-
ceptilatio.ſiľr in.l.j.⁊.ij.C.de formul.⁊ in libello for-
ma libelli eſt modus narrādi ⁊ ꝯcludēdi ⁊ ſi modꝰ eſt
aptꝰ forma eſt apta ſi ineptꝰ inepta.l.j.ſi mē.fal. mo.
dixerit.Et ſm̄ hoc forma huiꝰ libri eſt modꝰ ⁊ ordo
diuidēdi ſituēdi ⁊ tractādi alibi dicimꝰ formā ī qua
libet verborū cōceptione de cōdi.⁊ de mō.ſʒ illa đꝛ.l.
cōuētiōis.l.j.§.ſi ꝯuenerit.depoſiti.⁊ ī q̄libet oratiōe
eſt materia.i.v̄ba ⁊ forma ſignificatū v̄borū. de rebꝰ
eo.ſi pupil.§.ſi pretor.⁊ in iudicijs ordo per prius ⁊
poſterius đꝛ forma.vñ ſi ſtatutū dicit ꝙ omiſſa cā ꝓ
cedat̄ nō erit neceſſarius ordo ꝙ primo fiat hoc.Et
pone illđ puta priꝰ libellꝰ offerat̄ poſteriꝰ lis ꝯteſte-
tur ⁊c.¶Subſtātia iudicij ꝯſiſtit ī eo ſine q̄ iudiciū
eſſe nō pōt.j.de ꝯ̄hen.emp.pacta.vt ſine lit.ꝯte.vnde
a cōteſtatio eſt de ſubſtātia[a] ſʒ applicatio ⁊ ſubordina
tio partis iudicij ꝑ prius ⁊ poſterius đꝛ forma de re
iudi.debitoribꝰ.⁊ ī cle.ſepe.Et iſta ſolēnitas ꝓcedēs
dicit̄ ſubſtātialis,ſʒ eſt aliqđ ꝙ eſt tā de forma ꝙ de
ſubſtātia,vt trinitas pſonarū.ſ.iudicis actoris ⁊ rei.
Et iſta đꝛ forma ſubſtātialis ⁊c. ¶Quarta ē cā fina
lis.ſ.vt recte viuamꝰ ī via ⁊ ſaluemur in pr̄ia.¶Sub
iectū ī hac materia pōt ꝯſiderari dupliciter vno mō
ꝓ ſubiecto forme ſuſceptiuo ⁊ materia ⁊ ſubiectū idē
erūt alio mō ꝓ ſubiecto nō ī quo formaliter ſituat̄,ſʒ
ad qđ finaliter ordinat̄.⁊ iſtud ſubiectū ſiue ſuppoſi
tū eſt hō.Eſt eñ ſuppoſitū aīatū ad cuiꝰ pfectionē in
tendit̄.vt.l.j.§.bonos nō ſolū.de iuſt.⁊ iur.Et ꝑ hoc
ptʒ ꝙ iſta ſcīa ē nobilis,qꝛ hʒ nobile ſubiectū.¶Cir
1 ca hāc rubricā dubitat̄ an teneat epiſtola† ſine noīe
ſcribentis cū appoſitione ſigilli.dicit Cy.hic non,qꝛ
nō hʒ formā epiſtole.Quidā qđ ſic ſi cōſtat,ſi ⁊ a quo
ſit,niſi nomē ſit đ forma ſtili,ſi aūt nō ꝯſtat,nō vʒ.Tu
dic aut epiſtola eſt de re licita ⁊ nō facit fidē aut,đ re
illicita ⁊ cōtinet crimē.⁊ tūc inducit ſuſpicionē.vt.l.
j.C.de famo.libel.l.j.ff.ad.l.iul.ma.cū ſi.¶An teneat
2 litera† officialis ſi nō exprimit̄ nomē officij.Quidā
diſtinguūt inter ſcribētes,vt ſi ſint litere maiorū nō
faciāt fidē niſi habeāt formā ſolitā ſm̄ Cy.facit.C.de
diuer.reſcri.ſacri affatus.vbi đꝛ ꝙ ſi tanꝙ̄ officialis
debuit ſcribere qđ nō valeat qđ ſcripſit ꝓprio noīe,⁊
3 facit đ publica.ſi publi.⁊.l.ſi qua ꝑ calūniā.¶†Quid
ſi ſigillū: dic vt ꝑ archi.vij. q.j.qualr̄.ꝙ ſi aliqñ ē no-
tū ⁊ publicū ⁊ facit fidē qꝛ p̄ſtat fidē ſcripture, nego-
tio aūt ⁊ v̄itati ſup q̄ ſcriptura ꝯficit̄ p̄ſtat fidē ſi tūc
erat in fieri ⁊ pendebat eadē autoritate cū ſcriptura
ſecus ſi tūc nō erat in fieri vel non erat negotiū prin
cipale in ptāte ſcribētis: vñ litere cōfecte ſup excōmu
nicatiōe,cōfecte vero ſup alio nō niſi in alij literis q̄
nemini ꝑiudicēt,vt ꝑ In.de eo q fur.or.ſu. innotuit.
vid.j.de ꝓcu.ſi ꝓcu.obſer.vid.j.đ ap.l.j.ī fin. vid gl.
in fi.l.C.de pac. ꝯuen.Addđ ꝙ negotiū erat tūc in po
teſtate ⁊ volūtate ſcribētis ⁊ p̄ſtat fidem ſcripture et
negotio.Aut nō,tunc ſcripture ⁊ non negotio.Iteʒ

dic ⁊ aliqñ nec totū nec publicū.⁊ tūc nō vʒ.vt ī.§.ſi
ignoti.Aliqñ notū ⁊ nō publicū ⁊ tūc vt priuatum
vʒ ꝯtra ſcribentē tm̄.arg.not.C. ad vell̄.antique.per
Cy.aliqñ publicū ſed non bene notum, ⁊ tunc valet
ad p̄ſumptionē.Adde Cy.de appel.ſignificatū. ⁊ de
rebꝰ alie.non alie.l.ij.⁊ extra de ꝑbēdis dilecta. ⁊ qđ
no.ix.diſ.nemo.¶In rubr.ibi imperator qꝛ imperā
do imo dic imperādi,priꝰ eñ imperator,ꝙ̄ imperet
īperialiter ſicut tutor priꝰ ē tutor ꝙ̄ adminiſtret. ff.
de ſol.qđ ſi forte.§.j.Et ꝓdicta ſunt in argumētū ꝙ
nō dicat̄ qs mercator niſi gerat: lʒ ī matricula ſit ſcri
ptus ſm̄ Ja.bu.niſi ſolitꝰ ſit dicere gerere ⁊ aīm ge-
rēdi retineat qđ p̄ſumit̄ niſi deſeruiſſe ꝓbet̄. inſti.de
rerū di.§.pauonū in quo ꝓximā conſuetudinē inſpi
cio non remotam de ali.le.l.mella.§.j.⁊.C. ne de ſta-
tu defun.l.mr̄.vide Cy.in.l.bñ a zenone.¶Ibi,Fla
uiꝰ.etiā decor corporis ꝯfert ad felicitatē in hoc mū
do.¶Ibi,iuſtinianus.a ſe vel a moribus iuſtis,vel
a patre ⁊ eſt nomen voti nō miniſterij.Rō reddi nō
pōt vt in.§.ꝙ̄ꝙ̄.¶Ibi Alemanicus ⁊c. iſta adiecti
d ua localia qñqʒ notāt originē,vt qñ habēt reſpectū
ad localē qualitatē pſone ⁊ coherēt naturaliter.vt.l.
ſed reprobari.in v̄bo cū manes.de excu.tut.l.j.ī fi.de
tu.⁊ cu.da.ab his.Qñqʒ etiā notant incolatū vt cum
ē qđ đ aliq̊ onere qđ īponit̄ pſone ꝓ re,vt.l.ꝓuincia-
les.⁊.l.ij.de v̄ . ſi.qñqʒ notāt euētū.vt hic. ¶Ex his
ſoluit̄ qđ repreſalie ſunt ꝯceſſe ꝑ peruſinos, an ligāt
municipes, ⁊ dico ꝙ ſic,ſicut collecta quā facere de-
bēt hac đ cā.vt no.ī.l.j.j.ꝙ cuiuſqʒ vni.no.ecce aliud
exēplū ſtatutū ē ꝙ offendēs florētinū grauiꝰ punia-
tur ꝙ̄ offendēs peruſinū,mō ꝑuſinꝰ factus eſt ciuis
florētinꝰ: certe ꝯtinet̄ ſub ꝓuilegio.qꝛ factꝰ eſt ciuis
⁊ ꝑ hoc priuilegiū ciuiū cōſeqt̄.vt.l.ciues.de incolis.
¶Itē ſoluit̄ alia qđ dicit ſtatutū ꝑuſij ꝙ q̄libet flo
rentinꝰ ſoluat pedagiū duplicatū dico ꝙ nō intelli
b git̄ de incola[b] ſʒ de originario q magis ꝓprie đꝛ flo-
rentinꝰ ſtricte.Et hoc ſtatutū nō hʒ aliquē reſpectū
extra pſonā,ſʒ domiciliū ē ex re ꝓ hoc ꝙ hodie ſunt
reſtringēda.l.cū qdā cū ſi.Itē eſt ciuis ciuiliter non
naturaliter ⁊ v̄ba ſunt intelligēda ſm̄ naturā.l.ſi.C.
de his q ve.eta.niſi accidēs īmutaret naturā.vt.in.l.
ad beſtias.đ pē.ſʒ h̊ nō mutat vt.l.aſſumptio ad mu.
⁊ vid.j.de acceſ.l.ſi eadē.¶Ibi,victor.qꝛ vicere ſcit.
¶Ibi,Triūphator.qꝛ ſcit triūphare ⁊ vti victoria.
Sʒ Hānibali dixit litera.Hānibal vīcere ſcis: ſʒ vi-
c ctoria vti neſcis[c].¶Ibi,ſp.đ hac dictiōe.vid ꝑ Dy.
ī.l.j.ſo.ma.⁊ ꝑ hāc.⁊ Dy.ī.l.j.§.i.de iti.actuqʒ pri.⁊ ꝑ
arch.xxij.di.ſacroſ.⁊ vʒ ad dicta teſtiū.⁊ facit.C.đ di.
pi.l.⁊ q ſub imagie:⁊.j.đ ſer.vr.pđi.eū debere ⁊ hec v̄
ba ītelligi ſm̄ ꝙ pñt.no.j.ꝑ ſocio.l.j.¶Ibi,iuſtinia-
nꝰ,ſi ꝓpriū nomē eſt fruſtra đ cā noīs diſputat̄,qꝛ in
his q̄ ex mera volūtate nō depēdēt nō ē exigenda rō
volūtatis.l.fideicō.§.ꝙ̄ꝙ̄,ſʒ de noīe appellatiuo leue
ē diſputādū,ſi ē nomē artis ſecꝰ ſi ē īpoſitum ab hoīe
ad bñplacitū ⁊ ē qđdā appellatiuū ſpeni ⁊ iſtud rei
ſubſtātiā ſignificat ⁊ eſt immutabile ⁊ cū đꝛ bos ⁊ aſi
nus ⁊ ſi errat̄ in hoc noīe ane ſi errat̄ ī ſenſu ⁊ voce vt
qꝛ volēs legare bouē legauit aſinū putās aſinuʒ eſſe
bouē nō vʒ legatū.l.iiij.de le.j.Aut ī voce ⁊ nō in ſen
ſu vt qꝛ errauit līgua ⁊ nō intētiōe, ⁊ tūc tʒ legatū.l.
q quartā.eo.ti.Qđdā eſt appellatiuū indiuidui ⁊ nō
nocet error in iſto.l.pe.de re.du.qꝛ falſa dicere, nō no
cet,ſʒ falſa intētio bñ vitat niſi habeat aliꝙ̄ affinita-
tē cū veritate.l.librorū.§.qđ tñ.de leg.iij.l.j.ī fi.đ ſup
pel.leg.Adde ꝙ no.j.ad mu.l.ſi.§.Itē reſcri.¶Ibi,
theophilo.⁊ ibi,illuſtribꝰ.dic ꝙ erāt doctores.⁊ illu-
ſtres,⁊ nō eo ꝙ doctores illuſtres.Ibi,ſalutē qđ ope
d ret̄ ſalutatio[d] dic vt in.c.ſi ſummꝰ.de ſen.excō.in cle.
in gl.ceſar.ibi, a ceſare aug.Itē no.inſti.in proe. in
prin.⁊ eſt expſſum in aut̄. vt ꝑpona.nomē imper. in
prin.Ray.In gl. rubrice.ſup verbo anteceſſoribus
collige hi ꝙ̄ ſi notariꝰ chriſtianꝰ ꝯficit inſtrumētuʒ
inter infideles ꝙ debeat intitulare.In nomine Ieſu
e xp̄i[e].qꝛ intitulatio eſt actꝰ notarij nō cōtrahentiuʒ,
ſicut hic facit Iuſtinianꝰ.Et ſi non poneret annos
xp̄i nō valeret inſtrumētū.Et ꝯ̄ ſi notariꝰ eſt hebreꝰ
ſi cōficit ſm̄ ritū iudeorū inſtrumētū in xp̄ianos va-
let,argumento ſumpto a ꝯ̄trarijs.qꝛ ꝯtrariorū eadē eſt
diſciplina.Et princeps pōt creare iudeū tabellionē,
ſi dicat,non obſtante.l.vlti.C.de iudeis.Bal.

a ¶De ſubſtan
tia.adde gloſ.
ī.c.nodū.el.ij.
de elect. ⁊ do.
Pet.phi.cor.
in cōſil.v.inci.
viſo.in lr̄a. c.ī
ij.parte.
b ¶Incola. ad
de q̄ habet̄ per
Frā.are.in.l.q
dā cū.de v̄bo.
ob.in verſi. iij.
nota.
c ¶Uti neſcis.
⁊ adde ꝙ fuit
dictum prefe-
cti eqtū.cū hā
nibal increpa-
ret ꝙ qeti mi-
litum, tp̄s ni-
miū īdulſiſſet,
quo forte ro-
maʒ acquirere
potuiſſet. vt
refert plutar-
chus ſubden-
do in vita han
nibalis, veruʒ
nō oīa,vt inqt
neſtor ille apđ
homerū data
ſunt oībus ſi-
mul,alij enim
ars vincendi
alijs celeritas
ꝯficiēdi,qbuſ-
dā etiā ꝯſeruā
di ſtudium de
fuit, pirrhum
epirotaruʒ re
gē,qui bellum
ītulit pplo ro-
mano p̄ſtātiſ-
ſimū belli du-
cē fuiſſe acci-
pimus, hūc ta
men memorie
proditum eſt
egregium in
acqrēdo impe
rio in ꝯſeruan
do vero mini-
me aptū fuiſ-
ſe virum.
d ¶Salutatio.
adđ eūdē bal.
in.l.in ipſiꝰ.C.
fami.erc. in. l.
filio quē pr̄.j.
de lib. ⁊ poſt-
hu.⁊ ī.c.j. in.§.
iniuria.ī.ij.co.
in lib.de pa.iu
ra. firmanda.
quando preſu
mitur quis re-
miſiſſe iniuriā
quod tñ limi-
tāt do.Ant.et
do.abb.in.c.re
pellāt de accu.
j.verſic.vlti.ni
ſi iniuriatus
recepiſſet iniu
riā ad aīum ⁊
lis fuerit iam
ꝯteſta.Sʒ qđ
de ſalutatione
pape, dic. ꝙ ꝑ
illā,remittun-
tur peccata ve
nialia, ⁊ an, et
qñ,vide ab. in
prin.decret. in
ver.gregoriꝰ.
in ver.vlti.col
lige.
e ¶Xp̄i. Adde
Fel.in.c.ſi ſcri-
ptura v̄ſic. in-
ter alia animi
ſeq. de fi.inſtr.
⁊ ibi ad fi.vide
doct.an.dñi.⁊
Dy. in conſi.
xiij.ver.preter
e aconſtat.